

Проф. др Радомир
Милашиновић,
декан Факултета
безбедности
у Београду

Слободарска луча

Сви се слажу да свет од 11. септембра 2001. године и координисаног терористичког напада на њујоршке „куле близнакиње“ више није исти. Међу најупорнијим истраживачима теорије и праксе конфликта, терористичких и безбедносних изазова је и декан Факултета безбедности у Београду, проф. др Радомир Милашиновић, човек који је своја знања преносио студентима у Загребу, Љубљани, Приштини и Београду.

На почетку 21. века савремени свет се суочио са новим безбедносним изазовима, попут организованог криминала, умреженог тероризма, економских и социјалних конфликта који потресају како сиромашне, тако и богате земље. Потреба да се ефикасно одговори на до јуче непознате или недовољно схваћене претње, довела је до повећања значаја наука о безбедности, којима се, сада, поклања знатно већа пажња.

О субверзивним и терористичким нападима на некадашњу Југославију и улози империјалистичке политике у разбијању СФРЈ проф. др Радомир Милашиновић написао је неколико у јавности изузетно добро прихваћених књига. Зато је наше прво питање управо о некадашњој заједничкој држави „братских народа“ и разлозима због којих је Југославија постала „део историје“.

■ *Да ли је историја Југославије заиста морала тако да се заврши?*

– Југославија је била предмет напада још од њеног оснивања у Версају, 1918. године. Увек је била на оку терористичких организација, али и безбедносних служби великих сила које су, не тако ретко, сматрале да могу, или покушавале да контролишу, па и ангажују, терористе. Сетимо се убиства краља Александра 1934. године у Марсеју, пада нашег авиона изнад Чехословачке, убиства амбасадора Роловића у Шведској, усташке групе на планини Радуша, експлозива постављеног у биоскопу „20. октобар“ у Београду...

Наша искуства с тероризмом нису тако мала. Срећом, наше безбедносне службе су много пута спречиле да не дође до већих, па и катастрофалних последица. Најзад, ту је и делатност такозване Ослободилачке војске Косова, несумњиво терористичке организације, која је својевремено била на црној листи свих компетентних служби у свету, да би касније добила подршку САД зато што се

њихова терористичка активност уклопила у интересе неких моћних држава или служби, које су процениле да је распарчавање Југославије и у њиховом заједничком интересу.

■ *Дакле, само се чекао њовољан шренуџак за разбијање Југославије?*

– Југославија јесте разорена на пламену терористичких активности ОВК, али је у основи њеног разбијања, заправо, интерес великих сила да васпостави нови светски поредак. Највећу жртву поднео је српски живаљ, протеран са готово свих простора на којима је вековима живео. Да је то заиста тако, види се из све бројнијих покушаја фалсификовања историјских чињеница. Интереси некадашњих и садашњих светских центара моћи, попут Беча, Берлина, Рима, Лондона и Вашингтона, намећу се као једине и несумњиве истине. Историјске чињенице везане за Први и Други светски рат сада су на тешком испиту, јер, како кажу моћници, историју пишу победници, онако како они желе. Понекад се губи у рату, а понекад у миру. Ми знамо да је у миру могуће изгубити ратну победу, пренебрегнути ратне заслуге и жртве, што од нас тражи да будемо стално опрезни, спремни на жртве за очување слободе и мира, територијалног интегритета и суверенитета.

■ *Значајан гео професионалне каријере посвећили сте изучавању теорије и праксе конфликта. Од Другог светског рата до данас вођено је више од 300 радова, ујркос оснивању Организације уједињених нација, створене да би се тако нешто онемогућило. Како то шумачише?*

– Целокупна историја људског рода је историја конфликта, историја ратова. У људској је природи нагон за самоодржањем, па можемо претпоставити да је људима конфликт у самој природи. Борба за живот и борба за остваривање конкретних интереса представљају тек део вечитог

конфликта. Теорија каже да је, од тренутка када је створена приватна својина, људска историја заправо историја конфликта. Нажалост, у историји није ништа учињено да се та супротност помири, да се човек, кроз подизање нивоа свести, кроз стварање таквог стања психе који га упућује на другог човека, као на ближњег свог, промени и да се тиме избегну конфликти.

РАЊИВОСТ МОЋИ

Администрација САД још дуго неће бити у прилици да се извињава било коме. Данас су САД најреспектабилнија сила по свим мерилима у људској историји, попут Атине и Рима у старом веку. Показало се, међутим, да су врло рањиве и да без сарадње са другим чиниоцима међународне заједнице не могу ефикасно да се супротставе умреженом тероризму. Покушавајући да контролишу тероризам, они су ОВК, једну у основи терористичку организацију, претворили у борца за слободу и избрисали је с црне листе свих цивилизованих земаља, занемарујући чињеницу да су њени чланови убијали припаднике војске, полиције, најзад и припаднике сопственог народа, исељавали припаднике других националности, малтретирали своје суграђане, радили све оно што чине терористичке банде...

Наука није учинила много на изналажењу неких трајних облика мира међу индивидуама, групама и колективитетима, државама и групама државама. Економски интереси, политички, војни, геостратешки, интереси сваке врсте, диктирају правила понашања у међународној заједници и свету уопште.

■ *Који је загађање науке данас?*

– Сукоби међу људима доносе огромна материјална разарања и уништавање многих држава и народа у

свету. Наука о безбедности инсистира на томе да објасни датост у међународним односима, у односима међу људима. Одувек мањина влада над већином, било да је реч о групи људи, државама или заједници држава. Одувек је мањина која располаже силом, односно принудом, утицала на живот већине. Ни данас није другачије; изменила су се само средства за покорвање и последице су трагичне, несагледиве.

Један мали број људи поседује огромна богатства. Данас су три најбогатија човека у свету богатија од 26 земаља света, 480 људи има веће богатство него пола човечанства, док милиони радно способних људи не могу да остваре једно од основних људских права – право на рад. Дакле, у данашњем свету постоји нешто што бисмо могли назвати васпостављањем новог вида ропства, због тога што је огромна већина лишена шансе да преживи. Језиком физике и математике, језиком бројки, можемо рећи да постоји гомилање једне латентне енергије код већине човечанства, која може увек да се активира, да покрене огромне таласе незадовољства. При томе оно не мора увек бити најснажније тамо где га очекујемо, у најсиромашнијим земљама, јер тамо енергија не мора бити и најснажнија.

Сукоби могу настати и у богатим земљама, где недостатак воде, хране и хигијене није тако изражен као у земљама Латинске Америке, али су веома изражене друге врсте незадовољства, друге врсте окидача, попут огромних социјалних разлика.

■ *Велики део истраживања по-свећили сће Сједињеним Америчким Државама. Каква је улога обе велике силе данас?*

– Нема сумње да су нови светски поредак иницирале САД као једина империјална сила која, тобож у очувању мира, жели да загосподари светом кроз демонстрацију силе и свако којој се супротстави сноси нежељене последице. Ми смо то најбоље искусили. Нема сумње да су САД моделирале друштвене односе у последњих



најмање двадесет година. Европске земље, које су под покровитељством САД, биле су само пуки послушници и извршиоци захтева и правила САД када је у питању безбедност.

У свету у којем 15 одсто становништва управља са скоро 90 одсто светског богатства ризици по безбе-

Када друшћивена елића пружа подршку неморалу, корупцији, нејошћизму, љачкама, пројекционизму, девасћацији привреде и друшћивених вредносћи, љоследично се догађа љовлачење науке.

дност су свеprisутни. Рат у таквим условима постаје неизбежност, што доказује масовна продукција свега онога што су средства рата и непрекидна ратовања. Сједињене Државе су својевремено биле локомотива светског прогреса, у њој су своје место нашли емигранти и имигранти из многих земаља, за које је Америка била „обећана земља“, царство неслућеног личног и колективног успеха, невићеног просперитета. Данас је светски жандарм „велики брат“ који покушава да контролише све људске активности.

■ *Огромна производња наоружања и средсћава за масовно убијање доводи у ојасносћ и саму љланешћу, шћиме шћо оружје може да љагне у руке неконтролисаних грућа. Може ли шћероризам да се контролише?*

– Нико на свету не може сам да контролише тероризам, па ни САД које, као једина велика сила, истичу ту жељу као легитимну. Тероризам има тенденцију да од чинова појединаца, или група, прераста у акције колективитета. То је умрежена активност која се одвија на свим континентима и у већини земаља савременог света. Универзална сарадња на плану безбедности може спасти свет од пропасти и већих сукоба, а већи сукоби су сасвим могући и сасвим извесни, чак и као последица терористичких активности у њиховом корену. Тероризам подразумева жртве које су невинне и које никакве везе немају с актерима терористичких подухвата. У рату су правила другачија, води се рачуна да се не чине терористички акти, чак и у борби у којој, такође, има много невиних жртава.

■ *Следеће године обележићемо 100 година од избијања Првог свећског рашћа? Пора-*

жене земље у шом светском сукобу намећу кривицу Србији, ошћужујући је за подршку једном „терористичком чину“. Да ли се убиство аустроугарског престолонаследника може данас тако окарактерисати?

Онај ко је покорен има право на побуну против завојевача. То је била побуна против освајача, пуцањ у представника поробљивача и империјалистичке династије, пуцањ ка слободи и васпостављању новог праведнијег поретка. Тај пуцањ био је далекосежан; он представља прекретницу за српски народ који је до тада прошао бројне голготе, присилна покрштавања, својатања, потирање националних осећања...

У нашем окружењу и данас имамо настојања да се српском народу онемогући остваривање чак и основних националних права на коришћење свог језика, писма, националних обележја... То се дешава у Босни и Херцеговини, Хрватској, Црној Гори, што значи да голгота и данас траје. Сведоци смо преобликовања историје на овим просторима, које опет диктирају светски моћници, а извршавају плаћеници задужени за извртање истине. Наука је одавно доказала да свако искривљавање истине, па и оне историјске, води конфликтима. У сваком рату истина је прва жртва. Ми пролазимо кроз конфликтни историјски период, што значи да је истина прва на удару.

■ *Колико је Србија спремна за то?*

– Србији је данас веома тешко. У заблуди смо да и сами сносимо одговорност за такво стање избором овог или оног савезника, друштвеног система или власти. Ако је нешто у кухињама светских моћника пројектовано да се учини, ако ти светски диригенти имају снаге и жеље да своје интересе и остваре, ви можете чинити шта год хоћете, догодиће се оно што се мора догодити. Својевремено је Холбрук рекао да је свеједно шта Србија чини, свеједно је чак и

шта чине САД, биће оно што бити мора. Тако је Србија прошла кроз период уцене, период санкција, период бомбардовања, агресије, материјалног пустошења... кроз све облике разарања, који би требало да буду страни савременим односима између држава. Све то као да још није завршено. Једина велика сила се и даље понаша као предатор, не показујући ништа што би могао да буде модел понашања цивилизованих земаља.

Сила, међутим, има одређене лимите, јер присиљава друге да јој се супротставе. Створени су нови центри моћи који чине кораке ка успостављању противтеже моћи САД. Тако ће се постојећа униполарност, која је обележила почетак новог миленијума, поново пореметити. Данашњи свет већ не личи на онај с краја 20. и почетка 21. века. Кина је све моћнија, Руска Федерација се пробудила, Европска унија ствара своје међународне снаге...

■ *Треба ли се влашћу учешћа Војске Србије у мировним мисијама?*

– Ми имамо дугу традицију учешћа у мировним мисијама. Крајем педесетих година прошлог века наша војска је била на Синају. Учешће у мировним мисијама је оправдано, нешто што представља партиципацију у очувању мира у свету. Морате давати допринос миру у свету, остваривању улоге због које и постоје Уједињене нације. Да ли ћете при томе некога изазвати, испровоцирати или не, не мора обавезно да буде нешто што боде очи. Зна се шта су мировне ми-

сије и операције; тамо се не иде у освајање, ваша улога је дефинисана међународним хуманитарним или ратним правом.

Страх може бити оправдан ако учествујете у ратним операцијама, у походу на суверене земље. Ако сте у мировним операцијама зарад очувања мира не би требало да неког изазовете на терористичке акте.

■ *Србија се одредила за европске интеграције. Ипак, то не иде тако лако. Европска унија је сумњичава према Србији. Како из пасивне улоге прећи у активну, како бићи корак испред?*

– Србија је у Европи, ми смо европска земља, једном то морају да схвате и они који нас тобож примају у своје друштво, а нама остаје да тражимо пријатеље свуда и на сваком месту. Ми смо део цивилизације која представља колевку европске, западне цивилизације, са свим оним што је наш допринос културолошком и цивилизацијском у свету, од егзактне науке до уметности. Српски народ је цивилизован народ који се није допадао великим силама због непрестане жеље да буде слободан и спремности да се за ту слободу и бори.

Ту слободарску лучу, то стање свести, ту снагу и жељу српски народ је задржао и данас. Активна улога подразумева коришћење свих ресурса – образовних, верских, породичних, ни на чију штету и за бољитак свих на свету. Поштовањем свих вредности стреми се бољем, хуманијем и правед-

НАЛИЧЈЕ ГЛОБАЛИЗАЦИЈЕ

Највећи ризик по безбедност јесте ризик од избијања перманентног бунта, који може да доведе до хаоса, а хаос је стање у којем многи потези на спречавању нежељених последица нису ефикасни онолико колико би требало да буду. У стању борбе свих против свих готово да и нема ефикасних метода заустављања сукоба, док његово жариште не згасне. Данас у свету имамо ситуацију, без примера у досадашњој историји, да најмањи број људи, икада, одлучује о судбини човечанства. То је налицје глобализације која је довела до међународног поретка у којем влада тиранија, господари се силом. Наука је ту да објасни актуелна збивања и предвиди догађаје, да не дозволи да нас догађања затекну неспремне.



Данас су шпри најбогаишија човека у свеиу богаишија од 26 земаља свеиша, 480 људи има веће богаиштво него пола човечанства, а милиони радно сйособних људи не могу да осйваре једно од основних људских йрава – йраво на рад.

нијем свету. То нам је опредмећено у традицији, вери, култури. У садашњој незавидној ситуацији српски народ треба да нађе савезнике, најпре у онима који су нам традиционални пријатељи, а затим и међу онима који нам нису били увек наклоњени. Мора се комуницирати и са непријатељем, али истовремено и бити спреман за одбрану слободе, јер они који то нису

да протумачи и идентификује догађаје, предвиди њихове последице – чему воде и шта нам доносе. Догађаји не смеју да нас превазиђу, изненаде, разоружају и обеснаже. Зато су науке безбедности данас толико популарне; човек тражи одговоре на питања која га највише заокупљају, а данас су то безбедносна питања, безбедносни изазови.

били нестајали су. Сваки народ који мисли да ће га неко други заштитити, нема сигурну будућност. Било би нам лакше да улога ОУН није одавно нагрижена, првенствено због понашања САД. Напросто, свет мора да потражи нове моделе за комуникацију.

■ *Факултети безбедности је последњих година све йраженији, све йопуларнији. Сведоци ли йо о йовећаном значају наука о безбедности или смо у све већем сйраху од безбедносних изазова?*

– Науке безбедности од почетка деведесетих доживљавају огроман успон. Њихова популарност иде вертикалном узлазном линијом, па су наткрилиле све друге друштвене науке. Задатак науке није само да описује ствари које су се догодиле или се сада догађају. Свака озбиљна наука мора

ВОЈНИ ПОЗИВ

Ми сарађујемо са Војном академијом, често смо у прилици да видимо колико дивних људи стиче потребно знање у војној школи, образујући се за један од најцењенијих позива у српском народу. На крају, један од разлога за настанак војног позива је очување мира, гаранција безбедног и сигурног живота у сваком периоду људске историје.

Задатак науке о безбедности јесте да разоткрије шта се дешава, да види путеве мира, да их изнајде и омогућава, чак и кад их политика или власт не види. Игнорисање науке води ка тешким заблудама. Није то случај само са природним наукама, већ и са друштвеним. Кад год се на позицијама креатора политике нађу људи који нису дорасли том задатку, који игноришу научна сазнања и чињенице, нарушава се безбедност друштва, света, система.

■ *Зашто се интелектуалци йовлаче, зашто ћуће кад су нам најйопребнији?*

– Када друштвена елита пружа подршку неморалу, корупцији, непотизму, пљачкама, протекционизму, девастацији привреде и друштвених вредности, последично се догађа повлачење науке. Наука сама нема снагу да се одупре насиљу и агресији оних друштвених слојева који поседују власт. Још је Андрић рекао да у злим временима паметни заћуте, будале проговоре, а фукара се обогати. Сами смо сведоци да је Андрић био у праву. Надам се да је дошло време закона који ће бити применљиви, који ће имати и механизме примене и механизме контроле. У том систему своју улогу имају и школе и породица и полиција. Моралну улогу ту има и војска која је традиционално у нашем народу једна од најпоштованијих, најцењенијих професија. ■

Душан ГЛИШИЋ
Снимео Јово МАМУЛА